

DOI 10.31558/2307-2318.2025.4.6

УДК 331.5:339.92

JEL Classification: F23, F66, J61

Калінін В.В.,*аспірант**Маріупольський державний університет*vlad_kalinin@ukr.net

ORCID 0000-0002-0797-8680

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТРУДОРЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті проаналізовано тенденції розвитку світового ринку праці, зумовлені процесами глобалізації і транснаціоналізації економічної діяльності. Встановлено, що світогосподарські трансформації на етапі глобалізації зумовлюють зрушення в системі міжнародного поділу праці, спричиняючи формування новітніх тенденцій трудоресурсного забезпечення з виходом за межі національних кордонів. Підкреслено, що транснаціоналізація як явище якісно нового порядку формує рамковий формат трудових відносин у глобальному масштабі. Констатовано, що домінуючу роль серед новітніх тенденцій трудоресурсного забезпечення відіграє цифровізація, спричиняючи віртуалізацію трудових відносин у світовому масштабі. Встановлено, що на сучасному етапі ІТ-сектор визначальним чином впливає на розвиток міжнародного ринку праці, ключову роль у даному процесі відіграють цифрові ТНК, демонструючи впевнену динаміку зростання і змінюючи глобальний трудоресурсний ландшафт. Обґрунтовано, що формування людиноцентричних цифрових екосистем сприяє поширенню нових форм зайнятості, активізації інтелектуальної міграції. Визначено, що в рамках формування транснаціонального контуру трудоресурсного забезпечення відбувається перехід від трудоресурсних відносин у форматі brain drain – brain gain до формату brain sharing, з урахуванням чого зроблено висновок щодо становлення транснаціональної моделі міжнародної міграції як рушійної сили глобального економічного розвитку.

Ключові слова: світовий ринок праці, глобалізація, транснаціоналізація, міжнародна міграція, інтелектуальна міграція, цифровізація, ТНК, нові форми зайнятості, трудоресурсне забезпечення, транснаціональний контур трудоресурсного забезпечення.

Рис. – 12, Табл. – 4, Лит. – 22

Kalinin V.,*PhD student**Mariupol State University*vlad_kalinin@ukr.net

ORCID 0000-0002-0797-8680

NEW TRENDS IN TRANSNATIONALIZATION OF LABOR RESOURCES PROVISION IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

The article analyzes the trends in the development of the world labor market, caused by the processes of globalization and transnationalization of economic activity. It is established that world economic transformations at the stage of globalization cause shifts in

the system of international division of labor, causing the formation of new trends in labor resource provision beyond national borders. It is emphasized that transnationalization as a phenomenon of a qualitatively new order forms the framework format of labor relations on a global scale. It is stated that digitalization plays a dominant role among the new trends in labor resource provision, causing the virtualization of labor relations on a global scale. It is established that at the present stage the IT sector has a decisive influence on the development of the international labor market, a key role in this process is played by digital TNCs, demonstrating confident growth dynamics and changing the global labor resource landscape. It is substantiated that the formation of human-centric digital ecosystems contributes to the spread of new forms of employment and the intellectual migration activation. It is determined that within the framework of the formation of the transnational contour of labor resource provision, a transition from labor resource relations in the brain drain - brain gain format to the brain sharing format is taking place, taking into account which a conclusion is made regarding the formation of a transnational model of international migration as a driving force of global economic development.

Keywords: world labor market, globalization, transnationalization, international migration, intellectual migration, digitalization, TNCs, new forms of employment, labor resource provision, transnational contour of labor resource provision.

Fig. – 12, Tabl. – 4, Ref. – 22

Постановка проблеми. Сучасний етап світового економічного розвитку характеризується активізацією процесів глобалізації і транснаціоналізації як взаємопов'язаних механізмів продукування економічного результату у планетарному масштабі. Потужні світогосподарські трансформації зумовлюють відповідні зрушення в системі міжнародного поділу праці, спричиняючи формування новітніх тенденцій трудоресурсного забезпечення з виходом за межі національних кордонів, породжуючи різнорівневі багатокомпонентні зв'язки держав, господарюючих структур, носіїв здатності до праці з приводу задоволення попиту на робочу силу.

Транснаціоналізація як явище якісно нового порядку формує рамковий формат трудових відносин у глобальному масштабі, об'єднуючи територіальний і виробничий чинники в процесі генерування економічного результату, що вимагає ідентифікації новітніх процесів трудоресурсного забезпечення в системі світового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структурні зрушення в глобальній виробничій системі і відповідний вплив на систему світового поділу праці досліджують Організація Об'єднаних Націй [1], Європейська Комісія [2], Міжнародний інститут управлінського розвитку (Швейцарія) [3], Міністерство торгівлі Великої Британії [4] та інші міжнародні інституції. Проблематику мобільності людського капіталу в умовах транснаціоналізації бізнесу досліджує О. Полоус [5], розвиток цифрових ТНК і світового ринку праці в координатах цифрової економіки є напрямком аналізу В. Македона [6] і К. Шапошникова [7], процеси міжнародної трудової міграції в контексті прогнозів для бізнесу досліджують В. Шепа [8] та Л. Червінська [9], комплекс аспектів розвитку світового ринку праці на етапі глобалізації і транснаціоналізації є предметом наукового аналізу широкого кола вчених: питанням використання трудового потенціалу в умовах глобалізації присвячено праці Г. Старостенко та В. Козар [10], тощо.

Метою роботи є ідентифікація і аналіз прояву новітніх тенденцій транснаціоналізації трудоресурсного забезпечення на етапі глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світовий ринок праці стикається з новими викликами і можливостями, зумовленими глобалізацією, транснаціоналізацією економічної діяльності, технологічним прогресом [8, с. 190], адаптуючись до

відповідних змін, реагуючи на потреби бізнесу. При цьому домінуючу роль серед новітніх тенденцій розвитку ринку праці відіграє цифровізація (сектор ІТ-технологій) як невід’ємна складова сучасного етапу економічних перетворень на всіх рівнях.

Стрімке збільшення транскордонних потоків інформації призвело до відчутних зрушень у сфері послуг: на цифровий сегмент на сьогодні припадає більше половини світової торгівлі комерційними послугами [4], що враховуючи транснаціональний характер їх надання, призводить до суттєвих структурних зрушень в системі світового ринку праці, до посилення віртуалізації трудових відносин. На сучасному етапі майже все населення світу охоплено мобільною широкополосною мережею (в 2023 р. користувачами інтернету були 5,4 млрд. осіб), хоча нерівність в даній сфері залишається значною [1] (рис. 1).

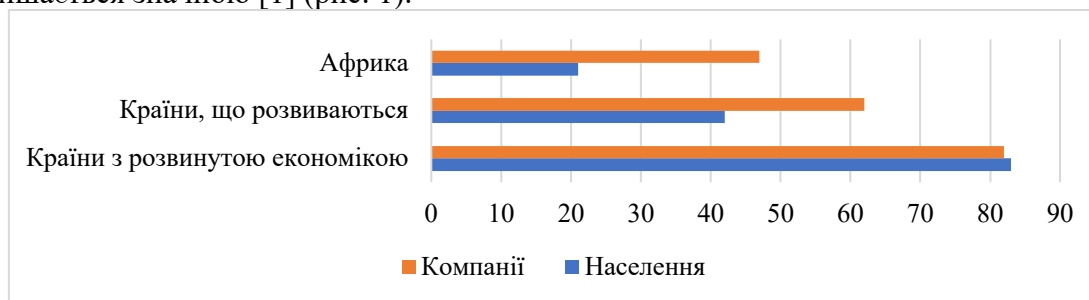

Рисунок 1 – Показники користування Інтернетом, за рівнем розвитку країн, 2022 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 227]

Відповідно, у сучасній структурі світового ринку праці виокремлюється *новітній сегмент*, пов’язаний з використанням висококваліфікованих фахівців, що значною мірою обумовлено стрімким зростанням сфери ІТ-послуг у структурі світового ринку. Специфіка розвитку вказаного сегмента полягає в тому, що завдяки розвинутій мережі телекомунікацій певна частина інтелектуальної робочої сили може брати участь у виробничому процесі на будь-якій відстані від місця її перебування [10, с. 23]

Світова економіка все більше спирається у своїй діяльності на цифрову інфраструктуру [6, с. 231]. Ключову роль у даному процесі відіграють *цифрові ТНК*, призводячи до змін у традиційних бізнес-моделях, створюючи нові ринкові можливості та зумовлюючи необхідність адаптації реального сектору до умов цифрової економіки (рис. 2).

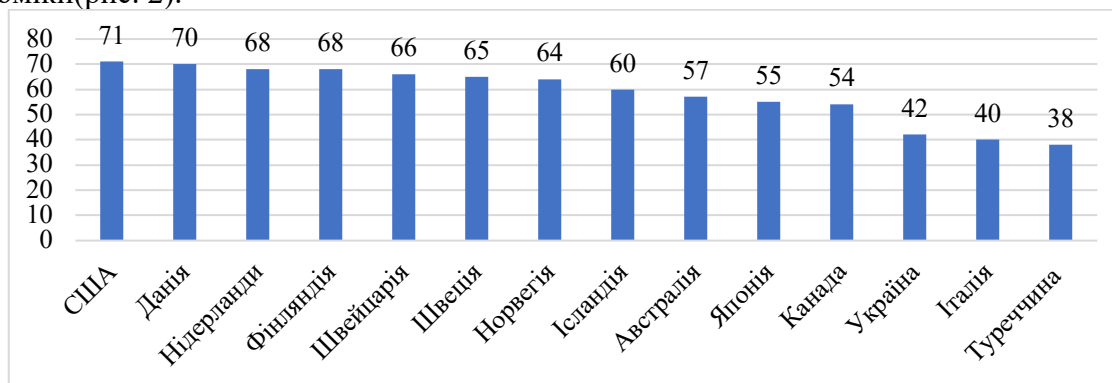

Рисунок 2 – Дані Індексу цифрової економіки та суспільства (Digital Economy and Society Index), 2022 р., бали

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Стрімкий розвиток та інтеграція цифрових технологій у всі сфери економічної діяльності значною мірою змінюють глобальний трудоворесурсний ландшафт [6, с. 224], продукуючи відповідні вимоги до якісних характеристик робочої сили.

Активізація діяльності цифрових ТНК обумовлена, перш за все, тим, що за останні роки суттєво зросла ринкова вартість даних, які можна монетизувати в комерційних цілях або використовувати із соціальною метою [11]. За даним показником впевнено лідирують США (2018 р. – 141 млн. дол. США, 2019 р. – 152 млн. дол. США, 2020 р. – 161 млн. дол. США, 2021 р. – 175 млн. дол. США, 2022 р. – 216 млн. дол. США) (рис. 3), що на фоні параметрів трудоресурсного запиту країни кореспондується з домінуванням США як країни призначення транснаціональних трудоресурсних потоків (частка мігрантів у структурі робочої сили у США зросла 14, 5% у 1990 р. до 24,8% у 2020 р.) [12, с. 62]

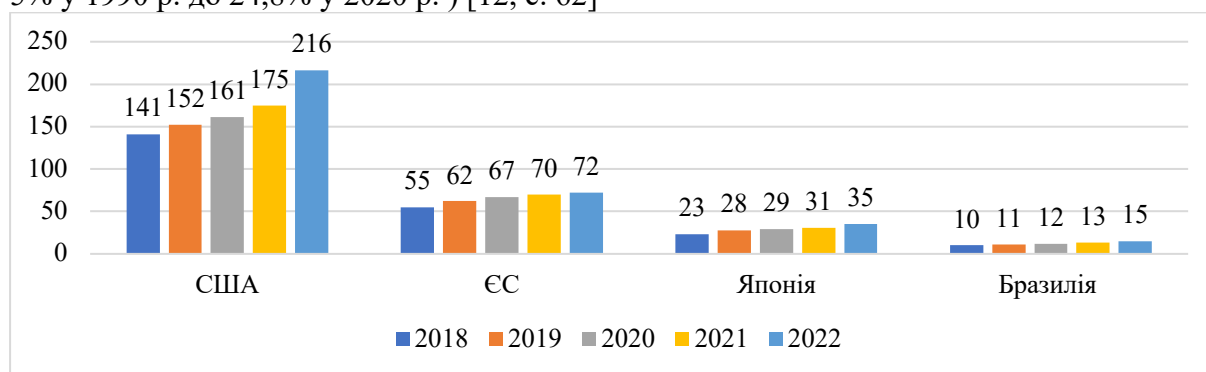

Рисунок 3 – Ринкова вартість даних, обрані країни світу, 2018-2022 рр., млн. євро

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 226]

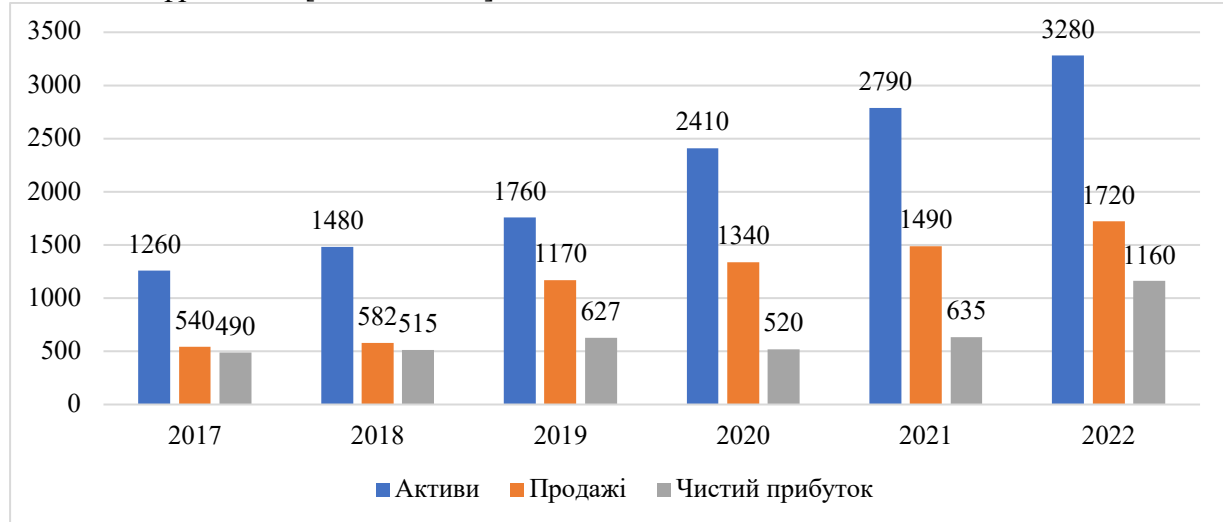
Загалом фактори, які впливають на розвиток цифрових технологій (Інтернет, мобільні технології, нові цифрові інструменти – мобільні веб-сервіси, хмарні технології, та ін.), акумулюючись в рамках цифрових ТНК (табл. 1), сприяють продукуванню інновацій, забезпеченню конкурентоспроможності, економічному зростанню, і визначають ступінь впливу цифровізації на ринки праці країн світу [13].

Таблиця 1– Характеристика і динаміка цифрових ТНК за секторами, 2017 р., 2022 р.

Тип цифрових ТНК	Напрямок діяльності	Кількість цифрових ТНК		
		2017 р.	2022 р.	+,-
Інтернет-платформи	Пошукові системи	3	4	+1
	Соціальні мережі	5	7	+2
	Інші платформи	3	4	+1
	Усього	11	15	+4
Цифрові рішення	Електронні платежі	5	4	-1
	Фінтех	-	2	+2
	Постачальники цифрового забезпечення	-	2	+2
	Інші цифрові рішення	21	26	+5
	Усього	26	34	+8
Електронна комерція	Доставка	-	3	+3
	Інтернет-ритейл	13	13	-
	Інша електронна комерція	5	5	-
	Усього	18	21	+3
Цифровий контент	Цифрові медіа	22	9	-13
	Ігри	7	9	+2
	Інформація та дані	16	12	-4

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 228]

Цифрові ТНК демонструють впевнену динаміку зростання (рис. 4), або майже повністю працюючи у віртуальному середовищі, коли їх продукт і надання послуг мають виключно цифровий характер (інтернет-платформи, пошукові системи, послуги цифрових рішень), або маючи змішаний характер діяльності, надаючи офлайн-продукти за цифрової підтримки (*Amazon, Uber, eBay* та ін.) і створюючи цінність лише завдяки цифровізації [6, с. 227-228].

**Рисуюнок 4 –Динаміка показників діяльності цифрових ТНК, 2017-2022 рр.,
млн. дол. США**

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 229]

Впродовж 2017-2022 рр. цифрові ТНК розвивались значно швидше за традиційні транснаціональні корпорації: у цифровому сегменті з'явилась значна частка нових компаній (39 зі 100) – *Airbnb* (США), *Didi Global* (Китай), *Uber* (США), *WeWork* (США) та ін. – інтернет-платформи (9 з 15), електронна комерція (9 з 21). Крім того, активно відбувались злиття і поглинання, особливо активними в даному процесі були США (14 з 28 ЗІП): *Micrisoft* (США) придбав компанію *Linkedin*, *Booking Holding* (США) – компанію *Priceline*, *National Amusement* (США) – компанію *Viacom*, *Comcast* (США) – компанію *Sky* та ін.

Швидко зростали обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у цифрову економіку – в середньому на 122 млрд. дол. США щорічно впродовж 2020-2024 рр., або 8,3% світових ПІІ (для порівняння – 5,5% в середньому щорічно впродовж 2010-2019 рр.), – що зумовлено розширенням обсягу надання цифрових послуг, зростанням попиту на програмні рішення та формуванням нових *людиноцентричних цифрових екосистем*: поєднанням технологічних талантів і стартапів [14]. Характерно, що у сумарній величині обсягу ПІІ в цифрову економіку, який за вказаний період зріс майже втричі (зі 131 млрд. дол. США у 2020 р. до 360 млрд. дол. США у 2024 р.) (рис. 5), 70% припадало на розвинуті країни [14].

Швидкий розвиток цифрових технологій безпосереднім чином впливає на економічну ефективність бізнесу, якість життя населення, сприяє поширенню *нових форм зайнятості* (аутсорсинг, краудсорсинг, аутстафінг, фріланс та ін.), збільшенню кількості високоінтелектуальних працівників [15, с. 92].

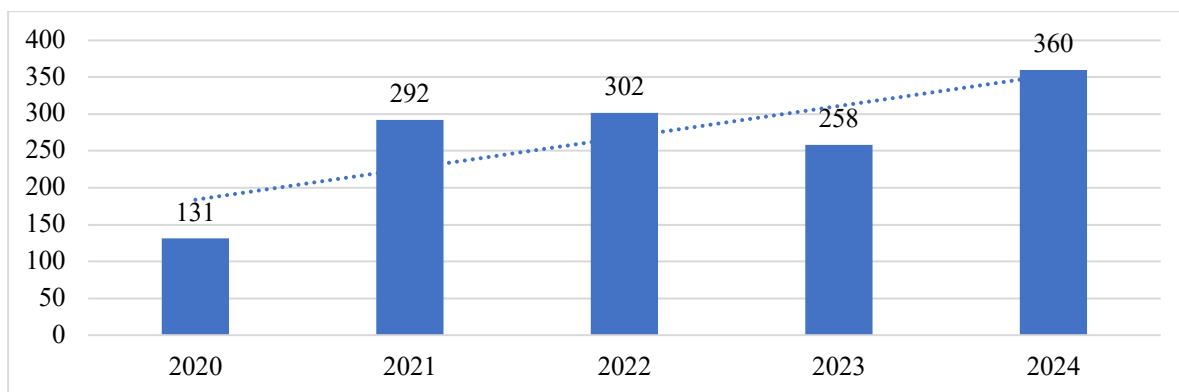

Рисунок 5 – Вартість інвестицій у нові проекти в глобальній цифровій економіці, млрд. дол. США, 2020-2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [14]

Зокрема, під впливом віртуалізації трудових відносин, поширення набуває така форма трудових відносин, як *фріланс*: розмір глобального ринку фрілансу станом на кінець 2023 р. склав 455 млрд. дол. США, демонструючи протягом останніх років стабільне зростання (більше 17% щороку). Згідно наявних прогнозів, загальний розмір ринку фрілансу у 2026 р. сягне величини 653 млрд. дол. США (рис. 6). Так, в США майже 38% робочої сили є учасниками ринку праці як фрілансери (2022 р. – 60 млн. осіб, 2023 р. – 64 млн.) [16]. Оперативний доступ до спеціалізованих послуг через фріланс-платформи без необхідності найму штатних працівників дозволяє компаніям швидко масштабуватись та ефективно управляти, оптимізуючи витрати [17, с. 339].

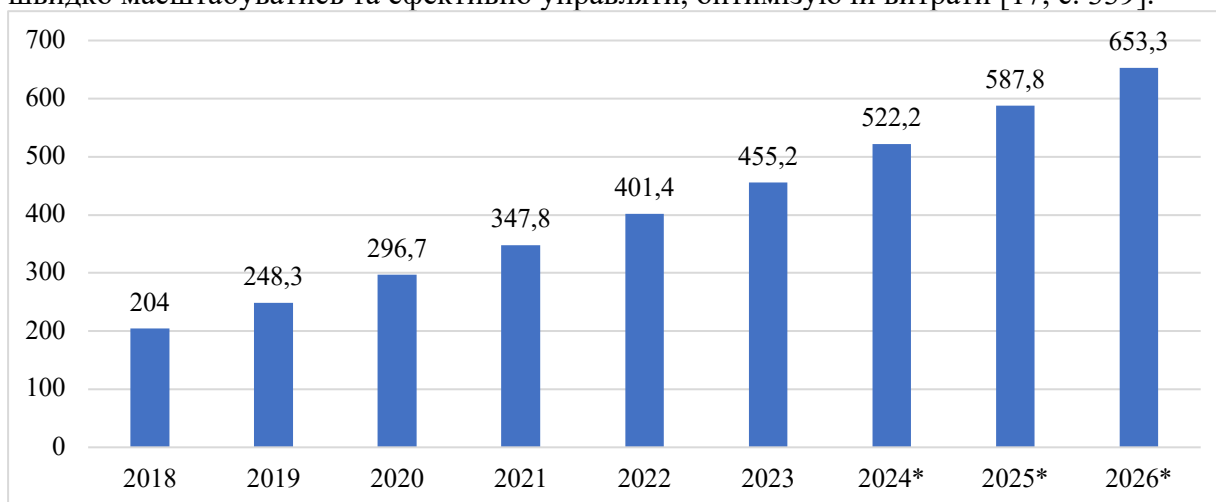

Рисунок 6 – Динаміка та прогноз поширення глобального ринку фрілансу у 2018-2026 рр.*, млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [17, с. 339]

Характерною ознакою ринку фрілансу є висока конкуренція [18], ключовими його гравцями є фріланс-платформи зі значними частками ринку – *Upwork* (9,8%), *Toptal* (7,9%) та *Fiverr* (5%) (рис. 7).

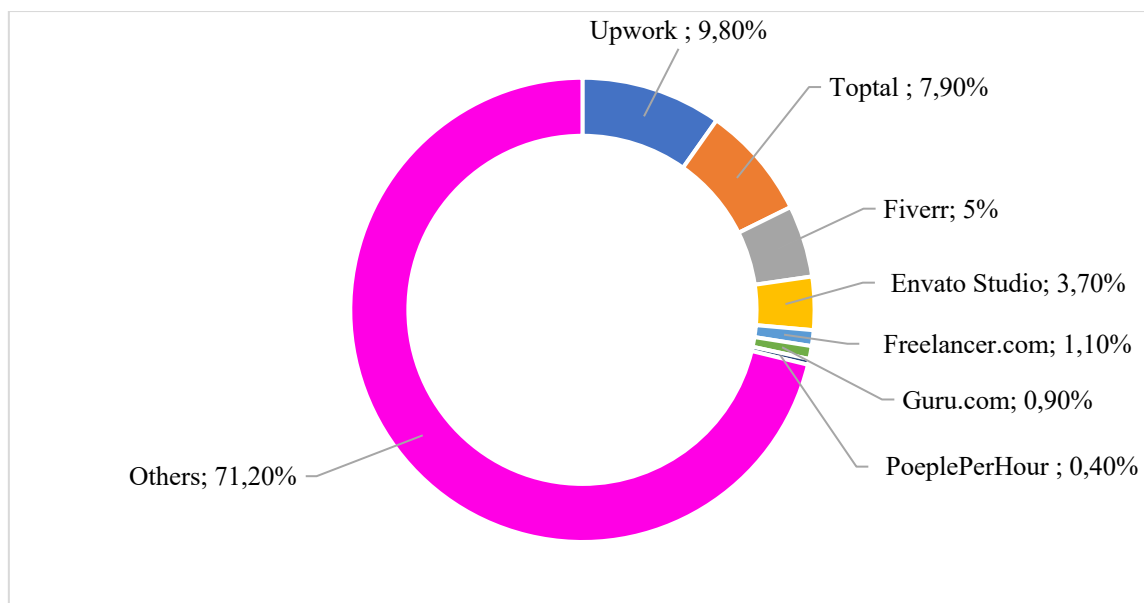

Рисунок 7 – Структура глобального ринку фріланс-платформ, 2020 р.
Джерело: побудовано автором на основі [17, с. 340]

За даними Індексу онлайн-праці (*The Online Labour Index*), найбільшим споживачем фріланс-послуг в світі виступають США – 36%, значно випереджаючи інші країни (Індія – 8,6%, Велика Британія – 8,3%, Канада – 5,6%, Австралія – 4,5%, Німеччина – 2,3%, Україна – 0,7%) (рис. 8).

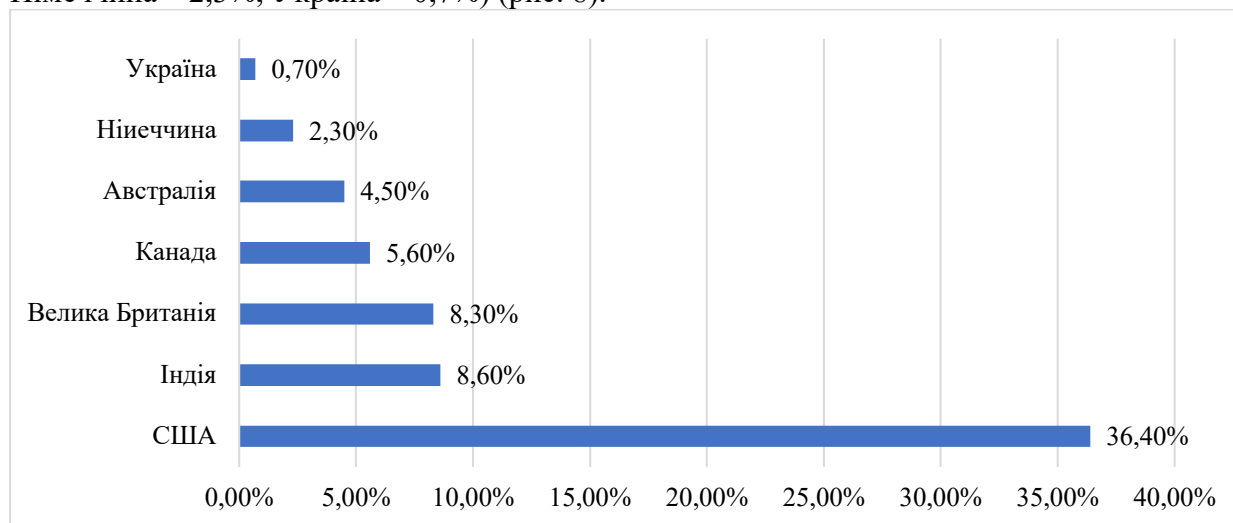
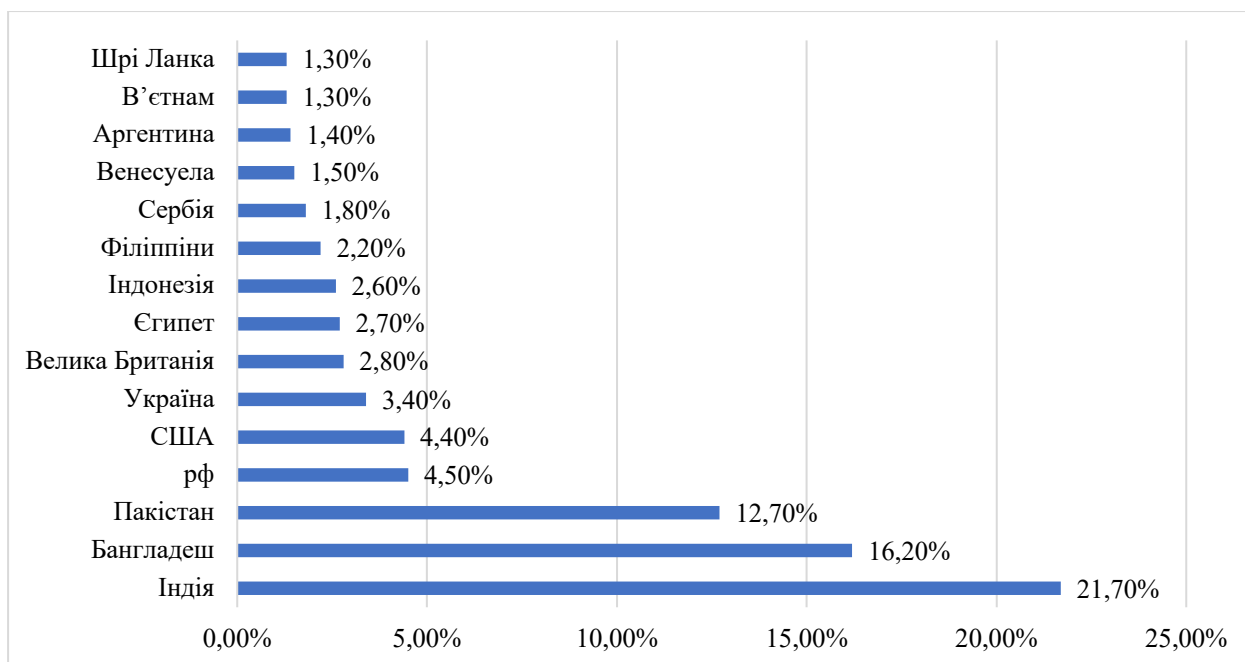

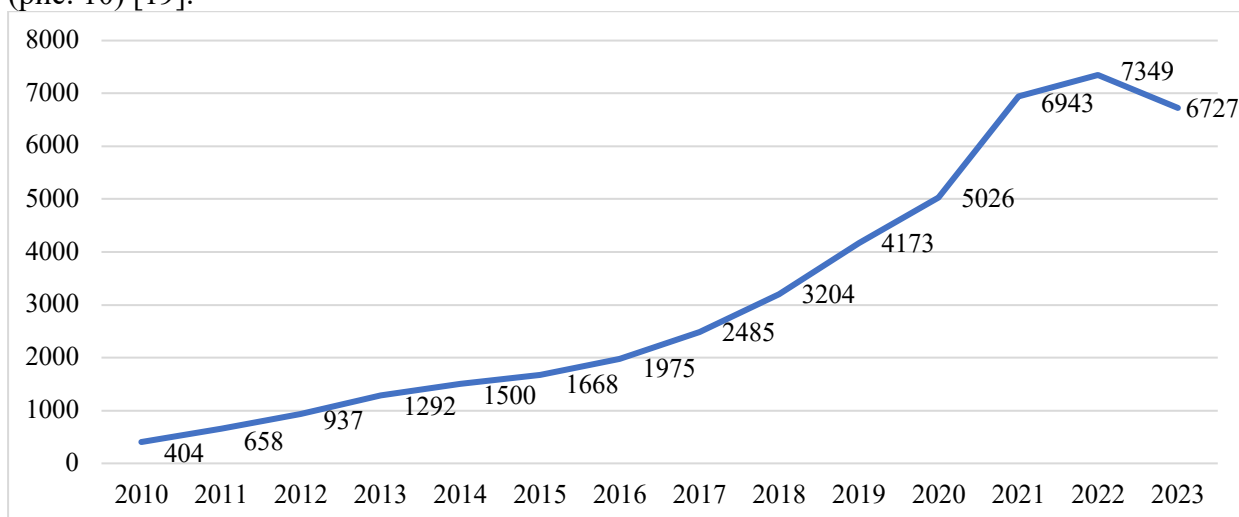
Рисунок 8 – Попит на фріланс-послуги в світі, 2023 р., %
Джерело: побудовано автором на основі [17, с. 341]

Щодо пропозиції фріланс-послуг, лідерами на глобальному ринку праці є Індія (21,7%), Бангладеш (16,2%), Пакистан (12,7%) (рис. 9), випереджаючи як розвинуті країни (США – 4,4%, Велика Британія – 2,8%) так і країни з меншим рівнем економічного розвитку (Єгипет – 2,7%, Індонезія – 2,6%, Філіппіни – 2,2%, Сербія – 1,8%, Венесуела – 1,5%, Аргентина – 1,4%, В'єтнам – 1,3%, Шрі Ланка – 1,3%).

Рисунок 9 – Пропозиція фріланс-послуг в світі, 2023 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [17, с. 342]

Характерно, що Україна виступає вагомим учасником глобального ринку праці у фріланс-сегменті, займаючи 6 позицію в світі і 1 позицію в Європі за обсягом затребуваності фрілансерів. За підсумками 2023 р., експорт ІТ послуг України становив 6,7 млрд. дол. США (рис. 8) (12,8% загального експорту або майже 4% ВВП) (рис. 10) [19].

**Рисунок 10 – Динаміка експорту ІТ-послуг України, 2010-2023 рр.,
млн. дол. США**

Джерело: побудовано автором на основі [19]

У секторальному розрізі домінуючі позиції в системі попиту на фріланс-послуги у світі займають програмування та ІТ (31,5%), креатив та мультимедіа (19,4%), введення даних (18,8%) (рис. 11).

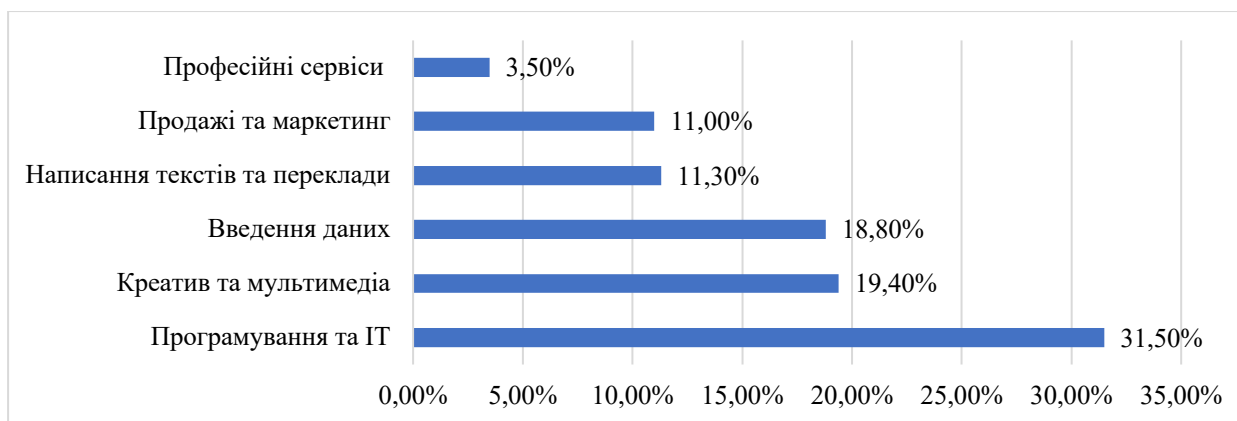

Рисунок 11– Попит на фріланс-послуги в світі за напрямками діяльності, 2023 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [17, с. 342]

Топ-5 імпортерами фріланс-послуг з програмування та ІТ з великим відривом є США (2023 р. – 40,5% загального обсягу) (рис. 12), а також Мальта (7,7%), Велика Британія (7,3%), Кіпр (4,9%), Ізраїль (4%) [19].

На сучасному етапі ІТ-сектор напряму впливає на стан міжнародного ринку праці. Так, корпораціями ІТ-сектору (*Meta, Amazon, Microsoft, Google, Salesforce* та ін.) у 2022р. було вивільнено 165 269 співробітників (загалом зі 1064 компаній), у 2023 р. – 264 220 співробітників (1193 компанії), у 2024 р. – 152 922 співробітників (551 компанія), лише за 1 півріччя 2025 р. – 83 043 співробітника (194 компанії) [20]. Основними причинами виступають рецесія та штучний інтелект. Одночасно, за попередніми оцінками, в 2024 р. сумарний обсяг ринку інформаційних технологій зріс на 6,8% у порівнянні з 2023 р. і досяг 5 трлн. дол. США, причому ІТ-послуги вперше стали найбільшим сегментом ІТ-витрат з обсягом 1,5 трлн. дол. США [19], що потребуватиме додаткового залучення працівників з необхідними навичками.

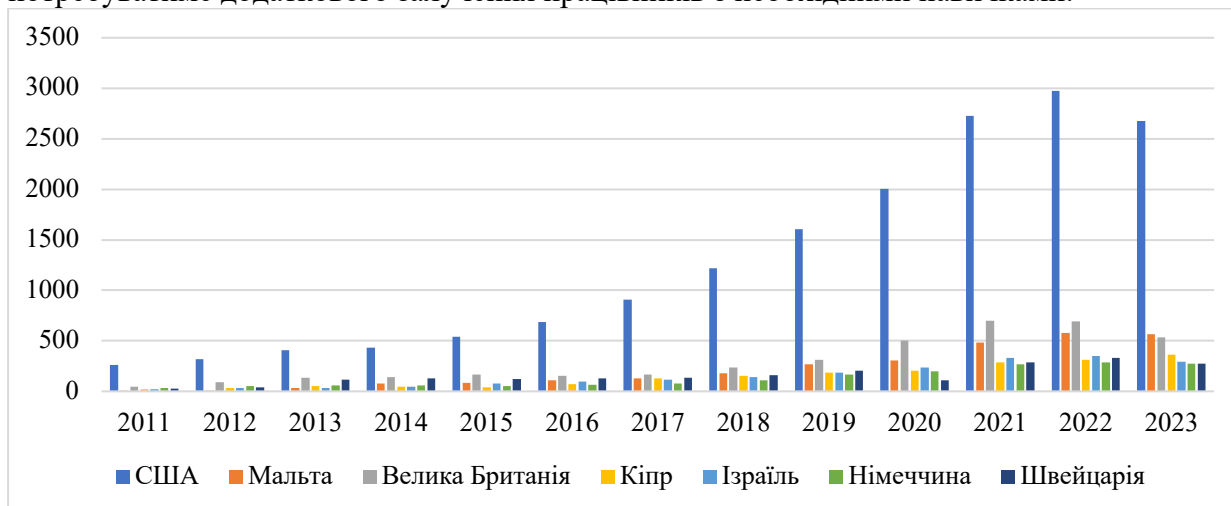

Рисунок 12 – Динаміка споживання послуг ІТ-фрілансу в світі, топ-7, 2011-2023 рр., млн. дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [19]

В умовах звуження демографічного базису функціонування міжнародного ринку праці, глобалізації світового інформаційного простору, актуалізується інтелектуальна форма трудової міграції [10, с. 23]. Так, для Сполучених штатів Америки вигода від залучення в країну одного вченого-гуманітарія становить

щонайменше 230 тис. дол. США, науковця в галузі суспільних наук – 235 тис. дол. США, технічного фахівця або інженера – 253 тис. дол. США, лікаря – 646 тис. дол. США [9, с. 94]. Загалом за рахунок залучення висококваліфікованих мігрантів економія США у сфері науки та освіти становить щонайменше 15 млрд. дол. США на рік, прибуток Канади від залучення вказаної категорії працівників у 7 разів перевищує обсяг допомоги країнам, що розвиваються. Крім того, приплив кваліфікованої робочої сили сприяє започаткуванню нового підприємництва і стимулює створення нових робочих місць [21].

Характерною загальносвітовою тенденцією розвитку цифрового сегменту ринку праці є поступове зниження частки фахівців з базовими або прикладними ІКТ-навичками при одночасному зростанні частки працівників з вищою освітою, що свідчить про зростання попиту на складні компетенції в рамках цифрової трансформації економіки [7]. Загальноєвропейський тренд підтверджує дану тенденцію та відображає потреби інноваційної економіки. Так, в ЄС на фоні загального зростання зайнятості в ІТ-секторі в 2019-2024 рр. (табл. 2) кількість фахівців з вищою освітою (5-8 рівень *ISCED* - *International Standard Classification of Education*) зросла на 38,2%, тоді як чисельність працівників з базовими та середніми ІКТ-навичками (0-4 рівень *ISCED*) – на 16,7%. У відносному вираженні в переважній більшості країн ЄС спостерігається стійке зменшення частки ІКТ-фахівців із базовими або прикладними знаннями (0-4 рівень *ISCED*) і збільшення частки ІКТ-фахівців з вищою освітою (5-8 рівень *ISCED*) (табл. 3).

Таблиця 2 - Динаміка кількості зайнятих фахівців в ІТ-секторі за рівнем освіти, тис. осіб

Країни	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Темп зростання 2024 р./2019 р.
<i>Зайняті фахівці з рівнем освіти, що забезпечує базові або прикладні ІКТ-навички (0-4 рівень ISCED)</i>							
Німеччина	821,4	949,7	927,4	960,7	932,7	992,4	120,8
Італія	512,5	495,7	498,9	542,8	562,9	530,6	103,5
Франція	211,9	233,3	227,5	220,1	244,3	257,0	121,3
Нідерланди	185,9	191,4	241,1	259,7	246,7	258,0	138,8
Швеція	146,7	157,1	151,9	152,6	153,8	142,6	97,2
Литва	7,0	6,6	8,3	12,2	17,4	13,9	198,6
Мальта	5,2	4,8	4,8	6,8	6,1	6,9	132,7
Люксембург	3,7	4,3	4,8	5,4	5,9	5,8	156,8
Ісландія	2,9	3,0	2,6	2,7	3,4	3,7	127,6
Кіпр	2,0	2,6	2,8	2,9	3,4	3,6	180,0
ЄС	2854,6	3035,7	3122,7	3243,3	3258,7	3330,6	116,7
<i>Зайняті фахівці з вищою освітою в ІКТ-секторі (5-8 рівень ISCED)</i>							
Франція	917,6	984,2	1005,6	990,9	1102,4	1129,6	123,1
Німеччина	863,8	977,1	1084,6	1137,6	1174,8	1276,0	147,7
Іспанія	607,5	620,4	662,4	732,0	784,5	863,7	142,2
Польща	403,4	431,2	451,1	472,4	577,2	595,5	147,6
Нідерланди	312,9	330,5	375,3	421,1	423,9	424,3	135,6
Латвія	17,5	21,4	21,9	25,1	25,7	29,3	167,4
Люксембург	13,8	14,2	15,7	18,0	20,0	20,1	145,7
Кіпр	10,0	11,3	14,5	17,7	23,3	20,7	207,0
Мальта	6,4	6,5	7,8	7,5	8,5	10,1	157,8
Ісландія	5,8	6,3	5,3	6,2	6,4	6,1	105,2
ЄС	5017,6	5390,9	5816,6	6144,5	6542,3	6936,1	138,2

Джерело: побудовано автором на основі [7]

Постійне зростання вимог до рівня кваліфікації працівників обумовлює поширення преференцій в рамках міграційної політики, спрямоване на стимулювання припливу високоінтелектуальної робочої сили (вчені, викладачі навчальних закладів, висококваліфіковані працівники ТНК тощо). Такий підхід надає змогу провідним країнам акумулювати кадри з країн-реципієнтів, в яких рівень оплати праці, умови професійної самореалізації тощо не відповідають запитам кваліфікованих працівників [22, с. 103]. Відповідно, в рамках процесу загальної трудової міграції виокремлюються *потоки кваліфікованої і висококваліфікованої робочої сили* як прояв новітніх тенденцій транснаціоналізації трудоресурсного забезпечення.

В рамках формування транснаціонального контуру трудоресурсного забезпечення відбувається перехід від трудоресурсних відносин у форматі *brain drain – brain gain* (відтік мізків – приплив мізків) до формату *brain sharing* (обмін мізками), що дозволяє зробити висновок про становлення *транснаціональної моделі міжнародної міграції* як рушійної сили глобального економічного розвитку.

Таблиця 3 - Динаміка кількості зайнятих фахівців в ІТ-секторі за рівнем освіти, %

Країни	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Темп зростання 2024 р./2019 р.
<i>Зайняті фахівці з рівнем освіти, що забезпечує базові або прикладні ІКТ-навички (0-4 рівень ISCED)</i>							
Італія	62,8	60,6	58,7	60,4	57,9	56,1	89,3
Німеччина	48,7	49,1	46,1	45,8	44,3	43,8	89,9
Чехія	47,0	43,3	41,8	44,2	43,7	40,6	86,4
Мальта	44,6	42,8	38,1	47,7	41,8	40,5	90,8
Естонія	43,1	41,2	40,4	41,1	43,2	42,3	98,1
Франція	18,7	19,1	18,3	18,1	18,1	18,4	98,4
Ірландія	18,4	16,5	17,7	16,8	16,1	15,0	81,5
Іспанія	17,3	16,7	17,7	16,9	16,2	15,6	90,2
Литва	16,6	14,8	15,8	21,3	24,6	17,9	107,8
Кіпр	16,4	18,5	16,0	14,3	12,8	14,8	90,2
ЄС	36,2	35,9	34,9	34,5	33,2	32,4	89,5
<i>Зайняті фахівці з вищою освітою в ІКТ-секторі (5-8 рівень ISCED)</i>							
Кіпр	83,6	81,5	84,0	85,7	87,2	85,2	101,9
Литва	83,4	85,2	84,2	78,7	75,4	82,1	98,4
Іспанія	82,7	83,3	82,3	83,1	83,8	84,4	102,1
Франція	81,0	80,7	81,0	81,4	81,7	80,8	99,8
Ірландія	79,4	81,7	80,6	81,7	82,9	83,7	105,4
Данія	55,9	57,2	58,2	58,9	62,2	62,9	112,5
Мальта	55,4	57,2	61,9	52,3	58,2	59,5	107,4
Чехія	53,0	56,7	58,2	55,8	56,3	59,4	112,1
Німеччина	51,2	50,5	53,9	54,2	55,7	56,2	109,8
Італія	37,2	39,4	41,3	39,6	42,1	43,9	118,0
ЄС	63,6	63,8	64,9	65,3	66,7	67,4	106,0

Джерело: побудовано автором на основі [7]

Особлива увага в рамках транснаціонального контуру трудоресурсного забезпечення приділяється залученню талантів. Перед компаніями і країнами постають питання, як успішно конкурувати за таланти і утримувати людські ресурси компанії в довгостроковій перспективі. В даному контексті *Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (IMD World Talent Ranking)* (табл. 4) представляє собою інформаційний ресурс для прийняття рішень у сфері розробки стратегій боротьби за таланти. [5, с. 72].

Таблиця 4 - Позиції ТОП-10 країн у *IMD World Talent Ranking*, 2014-2024 pp.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Швейцарія	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Сінгапур	19	14	15	13	13	10	9	12	12	8	2
Люксембург	14	5	11	10	9	5	3	3	7	2	3
Швеція	4	7	4	9	8	3	5	2	2	10	4
Данія	2	2	2	2	2	2	2	5	5	7	5
Ісландія	15	15	18	18	16	7	4	7	3	3	6
Норвегія	12	6	7	7	3	6	7	4	4	11	7
Нідерланди	11	8	8	6	5	9	10	9	9	5	8
Гонконг	19	17	9	12	18	15	14	11	14	16	9
Австрія	6	12	5	4	4	4	6	6	8	9	10

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Ключовим елементом залучення, утримання і розвитку талантів на сьогодні визнається *транснаціональна мобільність*. ТНК створюють сприятливі умови для релокації талановитих працівників в рамках внутрішньокорпоративних ринків праці, надаючи підтримку в адаптації до нових культурних і економічних умов [8, с. 193]. Під впливом масштабних трансформацій глобального ринку праці важливість програм міжнародної мобільності в рамках ТНК буде лише зростати [5, с. 71-72], що означає посилення тенденцій транснаціоналізації трудових ресурсів.

Висновки. Транснаціоналізація як явище якісно нового порядку формує рамковий формат трудових відносин у глобальному масштабі, об'єднуючи територіальний і виробничий чинники трудових ресурсів.

Формування новітнього конструкту трудових ресурсів, важливим драйвером якого виступає діяльність цифрових ТНК, супроводжується зміною глобального трудових ресурсів ландшафту, віртуалізацією трудових ресурсів простору, становленням нових форм зайнятості.

Характерною тенденцією розвитку світового ринку праці на етапі глобалізації є зростання попиту на висококваліфікованих фахівців, поширення відповідних преференцій в рамках міграційної політики країн. В системі міжнародних міграційних переміщень відбувається становлення транснаціональної моделі трудової міграції як прояв транснаціоналізації трудових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Human Development Report 2023-2024. Breaking the gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world. URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf>
2. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
3. IMD. World Talent Ranking 2024. The socio-economic implications of AI in the workplace. URL: <https://imd.widen.net/s/msmhrf8kgk/20240916-wcc-talent-report-2024-clean>
4. Global Trade Outlook. February 2023. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/63fcd76de90e0740df9e0315/global-trade-outlook-february-2023.pdf>
5. Полоус О.В. Управління мобільністю людського капіталу в умовах транснаціоналізації бізнесу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Випуск № 3(59). URL: http://www.psac-jrnl.nau.in.ua/journal/3_59_2017_ukr/10.pdf

6. Македон В. Оцінювання динаміки розвитку цифрових ТНК в умовах глобальної економіки. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 2 (87). С. 223-233. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/87/1302.pdf>
7. Шапошников К. С., Жаворонок А. В. Цифрові навички як чинник трансформації ринку праці в країнах Європейського Союзу. *Економіка та управління національним господарством*. 2025. № 18. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2025-18-03-06/2025-18-03-06>
8. Шепя В.О., Рошко С.М. Майбутнє трудової міграції в ЄС: прогнози для міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Випуск 52. С. 190-195. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/52_2024ua/32.pdf
9. Червінська Л.П. Міжнародна трудова міграція: особливості, наслідки для України. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. N 2. С. 90–102. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/133338>
10. Старостенко Г.Г., Козар В.В. Використання трудового потенціалу в умовах глобалізації світового ринку праці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 22. С. 21-27. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2015/5.pdf
11. Ross Ph., Maynard R. Towards a 4th industrial revolution. *Intelligent Building International*. 2021. Volume 13 (3). P. 159-161. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17508975.2021.1873625>
12. Калініна С.П., Ланська С.П., Подунай В.В., Воскобойник В.В. Глобальні трансформації трудореурсного забезпечення: міграційний дискурс. Монографія. За заг. ред. д-ра екон. наук, професор С.П. Калініної. Вінниця. ТВОРИ. 2025. 220 с. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9371>
13. Prosper in the cyber economy. Rethinking cyber risk for business transformation. IBM Institute for Business Value. Research Insights. URL: <https://www.ibm.com/downloads/documents/us-en/10a99803f92fda99>
14. Global investment in the digital economy surges but remains uneven. 2025. URL: <https://unctad.org/news/global-investment-digital-economy-surges-remains-uneven>
15. Македон В.В., Валіков В.П., Кошляк Є.Є. Світовий ринок праці в координатах цифрової економіки. *Академічний огляд*. 2020. №1 (52). С. 91-104. URL: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f881cb9-821d-49dd-8771-29f841a6fc59/content>
16. Upwork Study Finds 64 Million Americans Freelanced in 2023, Adding \$1.27 Trillion to U.S. Economy. URL: <https://investors.upwork.com/news-releases/news-release-details/upwork-study-finds-64-million-americans-freelanced-2023-adding>
17. Крутилін С.І. Фріланс як форма платформної зайнятості. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 338-344. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1580>
18. Freelance Platforms Market Summary. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/freelance-platforms-market-report>
19. Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації? URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/>
20. Офіційний портал layoffs.fyi. URL: <https://layoffs.fyi/>
21. Томашук І.В., Болтовська Л.Л. Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1484/1430>
22. Ніколаєць К. Трудова міграція до країн Європейського Союзу: фактори та наслідки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 5. С. 101-115. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2018/05\(100\)/09.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2018/05(100)/09.pdf)

REFERENCES

1. UNDP. (2024). *Human Development Report 2023-2024. Breaking the gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf>
2. European Commission. (n.d.). *The Digital Economy and Society Index (DESI)*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
3. IMD. (2024). *World Talent Ranking 2024. The socio-economic implications of AI in the workplace*. <https://imd.widen.net/s/msmhrf8kgk/20240916-wcc-talent-report-2024-clean>
4. UK Department for Business and Trade. (2023). *Global Trade Outlook. February 2023*. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/63fcd76de90e0740df9e0315/global-trade-outlook-february-2023.pdf>
5. Polous, O. V. (2017). Upravlinnia mobilnistiu liudskoho kapitalu v umovakh transnatsionalizatsii biznesu [Management of human capital mobility in the conditions of business transnationalization]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi [Problems of Systemic Approach in the Economy]*, 59(3). http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_59_2017_ukr/10.pdf
6. Makedon, V. (2024). Otsiniuvannia dynamiky rozvytku tsyfrovych TNK v umovakh hlobalnoi ekonomiky [Evaluating the development dynamics of digital TNCs in the global economy]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk [Galician Economic Bulletin]*, 87(2), 223–233. <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/87/1302.pdf>
7. Shaposhnikov, K. S., & Zhavoronok, A. V. (2025). Tsyfrovii navychky yak chynnyk transformatsii rynku pratsi v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Digital skills as a factor of labor market transformation in the European Union countries]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom [Economy and Management of National Economy]*, (18). <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2025-18-03-06/2025-18-03-06>
8. Shepa, V. O., & Roshko, S. M. (2024). Maibutnie trudovoi mihratsii v YES: prohnozy dla mizhnarodnoho biznesu [The future of labor migration in the EU: forecasts for international business]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]*, (52), 190–195. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/52_2024ua/32.pdf
9. Chervinska, L. P. (2018). Mizhnarodna trudova mihratsiia: osoblyvosti, naslidky dla Ukrainy [International labor migration: features, consequences for Ukraine]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty [International Relations: Theoretical and Practical Aspects]*, (2), 90–102. <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/133338>
10. Starostenko, H. H., & Kozar, V. V. (2015). Vykorystannia trudovoho potentsialu v umovakh hlobalizatsii svitovoho rynku pratsi [The use of labor potential in the conditions of globalization of the world labor market]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid [Investments: Practice and Experience]*, (22), 21–27. http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2015/5.pdf
11. Ross, Ph., & Maynard, R. (2021). Towards a 4th industrial revolution. *Intelligent Building International*, 13(3), 159–161. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17508975.2021.1873625>
12. Kalinina, S. P., Lanska, S. P., Podunai, V. V., & Voskoboinyk, V. V. (2025). *Hlobalni transformatsii trudoresurnoho zabezpechennia: mihratsiinyi dyskurs [Global transformations of labor resource provision: migration discourse]* (S. P. Kalinina, Ed.). TVORY. <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9371>

13. IBM Institute for Business Value. (n.d.). *Prosper in the cyber economy. Rethinking cyber risk for business transformation*. <https://www.ibm.com/downloads/documents/us-en/10a99803f92fda99>
14. UNCTAD. (2025). *Global investment in the digital economy surges but remains uneven*. <https://unctad.org/news/global-investment-digital-economy-surges-remains-uneven>
15. Makedon, V. V., Valikov, V. P., & Koshliak, Ye. Ye. (2020). Svitovyi rynok pratsi v koordynatakh tsyfrovoy ekonomiky [World labor market in the coordinates of the digital economy]. *Akademichniy ohliad [Academic Review]*, 52(1), 91–104. <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f881cb9-821d-49dd-8771-29f841a6fc59/content>
16. Upwork. (2023). *Upwork study finds 64 million Americans freelanced in 2023, adding \$1.27 trillion to U.S. economy*. <https://investors.upwork.com/news-releases/news-release-details/upwork-study-finds-64-million-americans-freelanced-2023-adding>
17. Krutylin, S. I. (2024). Frilans yak forma platformnoi zainiatosti [Freelance as a form of platform employment]. *Ekonomichniy prostir [Economic Space]*, (191), 338–344. <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1580>
18. Grand View Research. (n.d.). *Freelance platforms market summary*. <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/freelance-platforms-market-report>
19. DOU. (2024). *Richnyi obsyah IT-eksportu Ukrainy vpershe znizhyvsia. Tse plato chy pohirshennia sytuatsii?* [Annual volume of Ukraine's IT export decreased for the first time. Is this a plateau or a worsening situation?]. <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2023/>
20. Layoffs.fyi. (n.d.). *Layoffs.fyi*. <https://layoffs.fyi/>
21. Tomashuk, I. V., & Boltovska, L. L. (2022). Migrantsiini protsesy u konteksti hlobalizatsii svitovoy ekonomiky [Migration processes in the context of globalization of the world economy]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and Society]*, (40). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1484/1430>
22. Nikolaiets, K. (2018). Trudova migrantsiia do krain Yevropeiskoho Soiuzu: faktory ta naslidky [Labor migration to the European Union countries: factors and consequences]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo [External Trade: Economy, Finance, Law]*, (5), 101–115. [http://zt.knute.edu.ua/files/2018/05\(100\)/09.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2018/05(100)/09.pdf)